

Beata Zamorska

Collegium Da Vinci, Poznań

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7976-9944>

Przemysław Gąsiorek

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9611-8975>

**Sprawozdanie z siódmego
Międzynarodowego Kongresu International
Society for Cultural-historical Activity
Research „*Inclusiveness as a future challenge*”,
Rotterdam, Holandia, 27–30 sierpnia 2024**

Kontakt:	Beata Zamorska beata.zamorska@cdv.pl Przemysław Gąsiorek
Jak cytować:	Zamorska, B., Gąsiorek, P. (2025). Sprawozdanie z siódmego Międzynarodowego Kongresu International Society for Cultural-historical Activity Research „ <i>Inclusiveness as a future challenge</i> ”, Rotterdam, Holandia, 27–30 sierpnia 2024. <i>Forum Oświatowe</i> , 38(1), 139–143. https://doi.org/10.34862/fo.2025.1.9
How to cite:	Zamorska, B., Gąsiorek, P. (2025). Sprawozdanie z siódmego Międzynarodowego Kongresu International Society for Cultural-historical Activity Research „ <i>Inclusiveness as a future challenge</i> ”, Rotterdam, Holandia, 27–30 sierpnia 2024. <i>Forum Oświatowe</i> , 38(1), 117–121. https://doi.org/10.34862/fo.2025.1.9

International Society for Cultural-historical Activity Research (ISCAR) powstała w 2002 r. jako połączenie dwóch organizacji skupiających badaczy pracujących w podejściu socjokulturowym, kulturowo-historycznym i teorii działalności. Obie organizacje, International Society for Cultural Research and Activity Theory (ISCRAT) i Conference for Sociocultural Research, powstały niezależnie w latach osiemdziesiątych, aby wspierać współpracę badaczy z pięciu kontynentów, którzy rozwijali w swoich dyscyplinach koncepcje L.S. Wygotskiego, A.N. Leontiejeva, A.R. Łurii, M.M. Bachtina i S.L. Rubinshteina. Społeczność ISCAR spotyka się co trzy lata podczas Kongresów, aby nie tylko dzielić się doświadczeniami związanymi z pracami badawczymi, ale także, aby dyskutować o gorących problemach społeczno-kulturowych i wynikających z nich wyzwaniach oraz możliwościach odpowiedzi na ujawniające się kryzysy. Poprzednie Kongresy odbyły się w Sewilli (2005), San Diego (2008), Rzymie (2011), Sydney (2014), Quebecu (2017), Nathal (2021). Temat każdego Kongresu jest ukierunkowany na aktualne problemy jednostek i społeczności w wymiarze zarówno lokalnym, jak i globalnym.

Temat rocznego Kongresu „Inkluzywność jako wyzwanie przyszłości” wskazywał na dominujące we wszystkich społecznościach liczne podziały społeczne, polityczne, ekonomiczne i kulturowe, będące źródłem konfliktów i trwających wojen, nasilającej się migracji, doświadczanych różnorodnych wykluczeń osób i społeczności, pogłębiającej się pauperyzacji całych grup ludzi, także w krajach uznawanych za zamożne. Podziały te dotknęły w sposób bezpośredni również społeczność ISCAR, ponieważ ze względu na wysokie koszty uczestnictwa w Kongresie część badaczy zmuszona była do rezygnacji, bądź do udziału jedynie w ograniczonej formule online. Ze względu na prowadzoną przez Rosję wojnę w Ukrainie badacze z afiliacją rosyjską nie mogli być uczestnikami Kongresu. Należy przypomnieć, że siódmy kongres w związku ze 150. rocznicą urodzin Lwa Siemionowicza Wygotskiego został ogłoszony i był planowany w Moskwie. Jednak z powodu trwającej wojny został przeniesiony do Rotterdamu. Na miejsce kolejnego Kongresu w 2027 r. został wybrany Kapsztad, z myślą o inkluzywnym działaniu pomiędzy i ponad podziałami.

Całość tegorocznych obrad odbywała się w ośmiu równoległych sesjach, po dwie każdego dnia oraz z dwoma wystąpieniami plenarnymi w pierwszym i drugim dniu Kongresu. Prace podczas sesji miały formułę sympozjum, warsztatów i wystąpienie w problemowych grupach dyskusyjnych. Podobnie, jak podczas poprzednich Kongresów odbyło się spotkanie grup regionalnych oraz wybór członków komitetu ISCAR. Polscy badacze współpracują w sieci regionalnej Krajów Bałtyckich tworzonej przez Danię, Islandię, Norwegię, Szwecję, Litwę, Łotwę, Estonię i Ukrainę. Nową koordynatorką całej grupy regionalnej została Annalisa Sannino, koordynatorką ze strony polskiej jest nadal Beata Zamorska.

Idea inkluzji, jako przewodnia kategoria Kongresu, zgodnie z dialektycznymi założeniami podejścia kulturowo-historycznego i teorii działalności była rozważana nie tylko jako pojęcie teoretyczne, ale stała się jednostką analizy w prezentowanych i dyskutowanych obszarach życia społecznego, w których pracują badacze. W ujęciu CHAT inkluzja nie stanowi jedynie teoretycznego, ideologicznego czy politycznego celu, ale jest rozumiana jako organiczna i immanentna cecha rozwoju każdego życia, które odnosi się nie tylko do człowieka. Ten inkluzyjny, organiczny charakter rozwoju we wszystkich jego wymiarach: fizjologicznym, psychologicznym i społecznym był wielokrotnie podkreślany w wystąpieniach uczestników.

W pierwszym wystąpieniu plenarnym pt. „*Activist/transformativ theory for education premised on changing the-world-and-ourselves within world-historical struggles*”, którym Anna Stetsenko z USA otworzyła Kongres, kategoria inkluzji posłużyła jako jednostka analizy zmiany „świata-i-siebie”. Używając heideggerowskich odniesień A. Stetsenko podkreślała nierozzerwalność „organicznych powiązań” nie tylko pomiędzy ludźmi, ale także ze światem, w którym żyjemy. Inkluzja organiczna nie jest ukierunkowana na ujednoczenie czy zdominowanie, lecz na twórcze kształtowanie nowej formy jedności, nowego „organu”, sposobu życia, w którym wszyscy zachowują swoje poczucie sprawczości i zdolność do działania. A. Stetsenko odwołując się do przekształconej heideggerowskiej idei „*being-knowing-doing*” skierowała wezwanie do współtworzenia nowego społeczeństwa solidarności, w którym edukacja jest motorem wielorakiej zmiany. „Wiedza nie może być neutralna, musi stać się częścią projektów życiowych nauczycieli i uczniów, którzy są członkami społeczności. Uczący się nauczyciele i uczniowie są zobowiązani do tworzenia przyszłości tej rzeczywistości, w której żyją w organicznej jedności z innymi”.

Proces ten jest możliwy tylko wtedy, gdy w twórczy sposób będziemy wykorzystywać potencjał naszej wyobraźni. O jej rozwoju i możliwościach mówiła Marilyn Fleer z Australii, w kolejnym, plenarnym wystąpieniu pt. „*Emotional imagining of infants and toddlers under the motivated conditions of a Conceptual PlayWorld*”. Organiczna relacja, stworzona między dziećmi i dorosłymi, zmienia nie tylko dzieci, dostarczając im dojrzałych instrumentów do panowania nad wyobraźnią, ale też i dorosłych, poszerzając ich „wyobrażone światy”.

Problem wyobraźni został podjęty również przez Annalisę Sannino z Finlandii, której wystąpienie pt. „*Transformative Agency in Fourth Generation Cultural-Historical Activity Theory: Enactment beyond Classic Utopianism*” kończyło drugi dzień

obrad. Podkreślała, że wyobrażenia nie musi mieć jedynie klasycznego utopijnego charakteru. Wypracowane modele transformatywnej sprawczości przez podwójną stymulację (TADS) i interwencje formatywne prowadzone w czwartej generacji (CHAT-4G) rozwijają sprawczość w kontekście transformacji, których ludzie, systemy edukacyjne i świat pilnie potrzebują. Marzenie, jak pokazała na przykładzie badań interwencyjnych (związanych z bezdomnością w Finlandii czy Ruchem Bezimiennych Pracowników MST w Brazylii) może stać się rzeczywistością. Uniwersytety są powiązane z różnymi wymiarami rzeczywistości społecznej (politycznymi, ekonomicznymi, kulturowymi ...) oraz bolesnymi problemami, z którymi zmagają się ludzie. Pytanie postawione przez A. Sannino uczestnikom Kongresu dotyczyło sposobów, w jakich badacze CHAT mogą wypracowywać nowe narzędzia metodologiczne i edukacyjne do podejmowania utopijnych projektów, uzdalniających badaczy i różne grupy do działania na rzecz zmiany społecznej.

Obrady w sesjach skoncentrowane były wokół problemów związanych ze zmianami klimatycznymi, technologią, promowaniem inkluzywności i interakcji w społecznych praktykach, wyobrażeniami przyszłego świata, wartościową edukacją, wyzwaniem dla badań społecznych. Zadaniem, jakiego podjęli się uczestnicy Kongresu było wykorzystanie potencjału kategorii inkluzji w szukaniu możliwych odpowiedzi na wspólne „gorące” pytania z różnych perspektyw i doświadczeń. Jednym z nich było pytanie o oczekiwania wobec edukacji, zwłaszcza formalnej, która zawiera wiele jawnych i ukrytych mechanizmów wykluczających. Badacze podawali przykłady „nowoczesnych rozwiązań edukacyjnych” na różnych poziomach edukacji, które mimo założeń inkluzyjnych, pogłębiają doświadczenie wykluczenia zwłaszcza kulturowego, technologicznego i ekonomicznego. Wśród projektów demaskujących ukryte praktyki wykluczeń, były przykłady inicjatyw realizowanych w środowiskach lokalnych, włączających w programy szkolne wiedzę, język i doświadczenie społeczności, których historia była niewidoczna, bądź wymazywana z formalnej edukacji. Wiele projektów związanych było z działaniami pozaszkolnymi (świetlice, kluby, kawiarnie), które odpowiadały na potrzeby osób i grup marginalizowanych ze względu na ubóstwo, wiek, pochodzenie, niepełnosprawność. Przedstawiane były również implikacje nauczania rozwijającego, także z zastosowaniem sztucznej inteligencji, opartego na koncepcjach opracowanych przez W. Dawidowa, P. Galperina, które rozwijają kompetencje „uniwersalnego uczącego się”, zdolnego do krytycznego i samodzielnego uczenia się w różnych sytuacjach.

Przykładem edukacji, która staje się społeczną sytuacją rozwoju uczniów i nauczycieli była prezentacja trzyletniego projektu realizowanego w Spark Academy, w Poznaniu. W wystąpieniu pt. „Projekt «Momentum» – samorealizacja uczniów i nauczycieli w organicznym procesie uczenia się” polscy badacze B. Zamorska i P. Gąsiorek przedstawili realizację koncepcji edukacji opartej na pracy węzłowej uczniów i nauczycieli z osobami z różnych środowisk pozaszkolnych. Stosowanie przez nauczycielki organicznego procesu „niedokończonego nauczania”, w którym naprzemiennie przejmowały i oddawały inicjatywę nastolatkom, angażując przy tym

ich emocje i wyobraźnię w pracy projektowej, stwarzało warunki do rozwoju samo-realizacji i sprawczości zarówno młodzieży, jak i nauczycielek.

W sesji zamykającej Kongres odbyła się dyskusja plenarna, w której korzystano z kategorii inkluzji do podsumowania wyzwań jakie stoją przed badaczami ISCAR w kolejnych latach. Pytania związane były z zaangażowaniem, a nawet zobowiązaniem badaczy ISCAR do współtworzenia organicznej jedności w świecie podzielonym wojnami, w doświadczeniach nierówności ekonomicznych, wkluczeniach edukacyjnych, migracji i bezdomności, w dramatach przeżywanych przez ofiary zmian klimatycznych. Zadaniem badaczy ISCAR nie jest jedynie badanie i interpretowanie rzeczywistości, ale zgodnie z ideą Wygotskiego rozwijanie teorii, która zmienia praktykę oraz podejmowanie partnerstwa z innymi, które uzdalnia jednostki i społeczności do współtworzenia siebie-i-świata przyjaznego i odpowiedzialnego za przyszłość.